

Kris Tavernier

Het bijbelboek Jeremia

Context en indeling

Jeremia 1 - 52

De tijd van Jeremia

Tijdens het lezen van het boek Jeremia wordt al gauw duidelijk dat zijn profetieën niet chronologisch gerangschikt staan. Het boek Jeremia, zoals wij dat vandaag in onze Bijbel hebben staan, heeft de profeet Jeremia pas aan het einde van zijn leven en dienst gecompileerd. Baruch, zijn trouwe schrijver, is hem daarbij van dienst geweest. De uiteindelijke samenstelling van het boek is dan ook bewust gedaan en met een specifieke bedoeling.

Jeremia profeteerde tijdens de regering van de vijf laatste koningen van Juda. Hij begon zijn dienst tijdens de regering van koning Josia (in diens dertiende regeringsjaar). Dit was de laatste goede koning van het zuidelijke rijk Juda. Het noordelijke rijk Israël was reeds in ballingschap gevoerd door Assyrië. Assyrië was toen nog de absolute grootmacht, en Juda was aan Assyrië onderworpen. Ondanks de hervormingen die Josia doorvoerde en het herstel dat hij teweeg bracht, bleef het hart van Juda toch onveranderd. Vandaar dat Jeremia reeds tijdens de regering van Josia door God geroepen werd om het volk te vermanen en op te roepen tot werkelijke bekering.

Babel kwam op als grootmacht en de macht van Assyrië taande. Josia maakte van die gelegenheid gebruik om het Assyrische juk af te werpen en zo werd Juda weer onafhankelijk. Ook Egypte beseftte dat de opkomst van het Babylonische rijk een bedreiging vormde en besloot om de kant van Assyrië te kiezen. Egypte had er

immers baat bij dat Assyrië als macht bleef bestaan tussen Egypte en Babel in. Op het moment echter dat Egypte Assyrië ging helpen in de strijd tegen Babel, trok Josia ten strijde tegen Egypte. Hij beseftte namelijk dat Egypte opnieuw zou proberen om Juda te overheersen, als het erin slaagde samen met Assyrië Babel te verslaan. Juda verloor echter de strijd en Josia stierf. Na Josia volgden er nog vier koningen, voordat Jeruzalem en de tempel werden verwoest.

De troonopvolger van Josia was Joachaz. Hij regeerde slechts drie maanden en werd weggevoerd naar Egypte. Egypte overheerste nu Juda. Jojakim werd koning in zijn plaats. Ondertussen versloeg Babel Assyrië definitief. De twee grootmachten die nu tegenover elkaar staan, zijn Egypte en Babel. Vier jaar lang kon geen van beide machten de overwinning behalen, totdat Nebukadnessar een beslissende overwinning behaalde over Egypte bij Karchemis (605 v. Chr.). Het Egyptische leger moest de aftocht blazen en trok terug naar Egypte. Juda schaarde zich aan de kant van Babel en werd een vazalstaat van Babel. Een eerste deportatie vanuit Juda naar Babel vond plaats, waarbij o.a. Daniël naar Babel werd gebracht. Vier jaar later (601 v. Chr.) ging Babel op veldtocht met het doel om Egypteland te veroveren. Babel leed echter de nederlaag en moest zich terugtrekken. Juda, onder leiding van koning Jojakim, koos nu de kant van Egypte. Een fatale keuze. Drie jaar later keerde Babel terug om Jeruzalem te straffen voor de ontrouw aan Babel. Jojakim stierf tijdens deze aanval van Babel op Jeruzalem. Jojakin werd koning in zijn plaats. Jojakin gaf zich over aan Babel en werd weggevoerd naar Babel. Zijn regering duurde slechts een drietal maanden.

Sedekia werd aangesteld als koning in zijn plaats. Hij regeerde elf jaar. Sedekia kwam in opstand tegen Babel, en dit werd Juda fataal. De stad Jeruzalem en de tempel werden verwoest. Uiteindelijk bleef er een klein overblijfsel over te Jeruzalem. Een deel van hen zocht hun toevlucht in Egypte. Jeremia (en Baruch) werden meegenomen door deze groep, en zo kwam Jeremia in Egypte. Hij bleef dit overblijfsel oproepen terug te keren naar God. Jeremia voltooide zijn boek met profetieën en hij stierf uiteindelijk in Egypte.

God doet al wat Hij kan

De uiteindelijke verwoesting van het land Juda, de stad Jeruzalem en de tempel doen erg pijnlijk aan. Hoe kon het zover komen? God heeft er alles aan gedaan wat Hij kon om dit te voorkomen. Hij heeft allerlei mensen en middelen ingezet. De tijd waarin Jeremia leefde was een tijd waarin God sterk investeerde in Juda.

Reeds eeuwen van tevoren, in de tijd van Mozes, had God door hem het volk gewaarschuwd voor wat er zou gebeuren als het van Hem afdwaalde en zich tot de afgoden zou wenden – met alle gruweldaden en onrecht die ze daardoor zouden bedrijven (Deut. 4:24-28; hst. 28). Nu krijgt het volk dezelfde waarschuwingen herhaaldelijk te horen van Jeremia. Helaas was het volk de wet van Mozes zo goed als vergeten. Dankzij de goede koning Josia, die opdracht gaf het huis van de Heer te herstellen, werd het boek van de wet van de Heer (gegeven door Mozes) teruggevonden (2 Kron. 34:14-15). Juda had ook het voorbeeld van Israël, het noordelijke rijk, dat reeds in ballingschap was weggevoerd. Nu klonk dezelfde waarschuwing hiervoor nog in Juda.

Naast de goede koning Josia, die heel wat hervormingen doorvoerde en godsdienstig herstel bracht, zond God ook meerdere profeten. Jeremia was er een van, maar ook Habakuk en Sefanja traden op in Juda om het volk tot bekering op te roepen. Zelfs in Babel gaf God profeten aan het volk, namelijk Daniël en Ezechiël.

God heeft veel geduld getoond. Voor koning Josia waren er slechte koningen geweest, en na koning Josia zouden er nog vier volgen. God heeft het oordeel zolang mogelijk uitgesteld, de afgoderij en het onrecht verdragen, in de hoop dat Juda alsnog tot inkeer zou komen. Steeds opnieuw bood Hij bij monde van Zijn profeten oplossingen aan en gaf Hij raad over hoe de ondergang kon worden vermeden.

Wanneer je het boek Jeremia doorleest, lees je eigenlijk een serie haast onophoudelijke oproepen tot inkeer en bekering (vgl. Jer. 36:1-3). God probeerde het op allerlei manieren. Enerzijds maakte Hij gebruik van vermaningen, terechtwijzingen en oordeelsprofetieën. Anderzijds lezen we woorden van vertroosting, herstel en hoop. De profeet moet symbolische daden stellen. Daar waar het oor niet wil luisteren, wil het oog misschien nog wel zien. Helaas, tevergeefs. Het volk heeft halstarrig niet willen luisteren, maar dat is zeker niet aan Gods inspanningen te wijten. Van Zijn kant heeft Hij er alles aan gedaan om het onheil te voorkomen, en heil te kunnen geven.

Chronologisch¹

Jeremia heeft de definitieve versie van zijn profetieën op een welbewuste manier te boek gesteld, en wel eerder thematisch dan chronologisch. De profetieën werden op een welbepaald moment uitgesproken, en op een later moment definitief gerangschikt. Voor een beter begrijpen van de individuele profetieën kan het echter wel behulpzaam zijn om deze profetieën chronologisch te reconstrueren. Jeremia heeft namelijk ook diverse keren een tijdsaanduiding gegeven bij de profetieën. Zijn profetieën heeft hij op een bepaald moment uitgesproken tot het volk, omdat ze op dat moment actueel waren bij de gebeurtenissen die plaatsvonden. Ze dienden om op dat moment te vermanen, op te roepen tot bekering, Gods wil kenbaar te maken, te vertroosten of om hoop te geven.

Persoonlijk ben ik van mening dat de thematische volgorde meer belangrijk is om zijn boek te begrijpen, en dat tegelijkertijd de chronologische volgorde verhelderend is om de afzonderlijke profetieën beter te verstaan. De profetieën van Jeremia kunnen het best chronologisch ingedeeld worden aan de hand van de koningen die regeerden in Juda, Jeruzalem².

Onder Josia

Jer. 1 - 6 (tijdens de hervormingen onder Josia)

Jer. 11 - 12 (aan het einde van de hervormingen onder Josia)

Opmerkelijk is dat Jeremia deze vermanende profetieën reeds uitspreekt tijdens de hervormingen onder Josia (zie boven).

---

¹ Zie Charles H. Dyer in The Bible Knowledge Commentary, Cook Communications Ministries, 2004.

² De volgorde in onderstaand schema is volgens de regerende koning en naar de tijd van het uitspreken van de profetieën.

Onder Joachaz

Onder Jojakim

Jer. 22:1-19

Jer. 26 (tijdens de machtsopkomst van Nebukadnessar)

Jer. 7 - 10 (kort voor de eerste deportatie naar Babel)

Jer. 14 - 20 (net voordat Babel een beslissende overwinning behaalde op Egypte)

Jer. 35 (net nadat Babel een beslissende overwinning behaalde op Egypte)

Een eerste deportatie naar Babel vindt plaats.

Jer. 25

Jer. 36:1-8

Jer. 45:1 - 49:33 (In het vierde regeringsjaar van Jojakim)

Opmerkelijk is dat Gods oordeel over de volken rondom reeds wordt aangekondigd tijdens de regering van deze goddeloze koning.

Jer. 36:9-32 (in het vijfde regeringsjaar van Jojakim)

Jer. 13 (aan het einde van de regering van Jojakim)

Onder Jojakim

Jer. 22:20-30

De tweede deportatie naar Babel vindt plaats.

Onder Sedekia

Jer. 23 - 24

Jer. 29 - 31 (Kort na de tweede deportatie naar Babel)

Opmerkelijk is dat de belofte van herstel reeds wordt gegeven in het begin van de regering van Sedekia, terwijl het oordeel nog moet komen.

Jer. 49:34-39

Jer. 27 - 28 (In het begin van de regering van Sedekia)

Jer. 50 - 51

Opmerkelijk is dat de val van Babel reeds wordt aangekondigd, nog voordat dit rijk Juda met Jeruzalem opnieuw veroverd en uiteindelijk verwoest heeft.

Jer. 21

Jer. 32 - 34

Jer. 37

Opmerkelijk is dat de belofte van herstel reeds gegeven wordt, terwijl het leger van Babel de stad Jeruzalem belegert.

Jer. 38 (vlak voor de val van Jeruzalem en de derde deportatie naar Babel)

Jer. 39 - 44 (gebeurtenissen tijdens en na de val van Jeruzalem)

Jer. 52 (latere toevoeging)

Thematisch

De profetieën van Jeremia staan dus niet in chronologische volgorde. Hij heeft zijn profetieën op een welbepaalde en doelbewuste manier gerangschikt in het uiteindelijke boek. Deze thematische volgorde dient om de boodschap(pen) van zijn boek weer te geven. Profetieën die op verschillende momenten uitgesproken

zijn, worden bij elkaar geplaatst. Zo zijn bijvoorbeeld de profetieën over de volken gebundeld bij elkaar, terwijl deze toch op verschillende momenten zijn gegeven. De profetieën over Egypte, de Filistijnen, Moab, de Ammonieten, Edom, Damascus en de Arabieren zijn uitgesproken tijdens de regering van koning Jojakim. De profetieën over Elam en Babel zijn gegeven tijdens de regering van koning Sedekia. Toch staan deze allemaal bij elkaar in Jeremia 46 - 51.

Een mogelijke thematische structuur is de volgende:

Jer. 1 Inleiding tot het boek

Jer. 2 - 45 Profetieën met betrekking tot Juda

Jer. 2 - 25 Dertien oordeelsprofetieën

Jer. 26 - 29 De verwerping van de profetieën

Jer. 26 Door het volk

Jer. 27 - 28 Door de valse profeten in Jeruzalem

Jer. 29 Door de valse profeten in de ballingschap

Jer. 30 - 33 Profetieën van hoop en herstel

Jer. 30 - 31 Aankondiging van het herstel

Jer. 32 Illustratie van het herstel

Jer. 33 Belofte van het herstel

Jer. 34 - 45 De vervulling van de profetieën

Jer. 34 - 36 Voor de val

Jer. 37 - 39 Tijdens de val

Jer. 40 - 45 Na de val

Jer. 40:1 - 43:3 Het overblijfsel in Juda

Jer. 43:4 - 44:30 Het overblijfsel in Egypte

Jer. 46 - 51 Profetieën met betrekking tot de volkeren

Jer. 52 Slot van het boek

Chiastisch (d.i. met kruisstelling)

De waarde van een chiastische structuur bestaat erin dat het verhelderend is te zien welke thema's in parallelie voorkomen, én wat er centraal staat in het Bijbelboek of tekstgedeelte. Datgene wat centraal staat, is dan de kern van het boek. De rest staat in het licht van dit centrale onderwerp.

Een mogelijke chiastische structuur is de volgende:

Jer. 1 De roeping tot de dienst

Jer. 2 - 25 Oordeelsprofetieën over Juda

Jer. 26 - 29 Verzet van het volk tegen God

Jer. 30 - 33 Belofte van herstel voor Juda

Jer. 34 - 45 Oordeel van God over het volk

Jer. 46 - 51 Oordeelsprofetieën over de volken

Jer. 52 De bevestiging van de dienst

Oude Sporen 2015

